

O p o n e n t s k ý p o s u d e k

Autor: Barbora Saitlová
Název: Žákovské připisování příčin po úspěchu a neúspěchu
Datum: 10. května 2009

Jakým způsobem si žáci vysvětlují své školní úspěchy a případné neúspěchy, v čem vidí jejich příčiny, jak vnímají a prožívají tyto situace a jaké důsledky z nich vyvozují, je stěžejní téma této diplomové práce. Jedná se o téma spadající v širším smyslu do oblasti motivace a z užšího hlediska do oblasti problematiky školních atribucí, která zdaleka není plně objasněna. Právě pokus o zjištění jak žáci atribuuji v konkrétní situaci a sledování případných změn v tomto procesu vlivem vybraných proměnných, se stalo hlavním cílem práce.

Diplomová práce má rozsah 103 stran textu, 2 strany literatury a 31 stran tabulkových příloh. Překpavit může svým rozsahem Obsah diplomové práce, který je na 6 stránkách, což je velmi neobvyklé. Pravděpodobně ve snaze představit téma nejprve v širokém pohledu a následně ho postupně zužovat, podrobně a logicky členit výzkumnou část, přivedlo autorku k tomuto výsledku.

Práce je klasicky členěna na část teoretickou a výzkumnou. Teoretickou část tvoří tři oddíly. Nejprve se autorka věnuje na obecné úrovni problematice atribučního procesu, kauzálních atribucí a Heckhausenovu modelu výkonového chování. Shrnuje zde základní poznatky, které byly v této oblasti zjištěny a uvádí tím čtenáře do zkoumaného tématu. V dalším oddílu se již zaměřuje na specifika atribučních procesů ve škole a u dětí. Zabývá se zde jednak výsledky výzkumů atribučních procesů u dětí/žáků, které byly realizovány u nás, a dále pak vzájemným ovlivňováním atribucí mezi učiteli a žáky. Poslední oddíl je rekapitulací vlastního šetření autorky v rámci postupové práce. V ní se zaměřila na zjištění atribučních tendencí žáků 2. ročníku osmiletého všeobecného gymnázia a na zjištění atribučních tendencí učitelů, kteří v této třídě vyučovali. Na tento výzkum navazuje tato diplomová práce. Teoretická část je zpracována velmi systematicky a pečlivě a tvoří zdařilý vstupní úvod k následnému vlastnímu výzkumu.

Výzkumná část tvoří 2/3 celé práce. V ní se autorka zaměřila na zjišťování atribučních strategií ve vyučování, a to v konkrétním předmětu (matematika) a konkrétní situaci (písemný test) u žáků kvinty a následně u stejných žáků v sextě gymnázia. Její snahou bylo danou situaci podrobně popsat (využila přitom motivační trajektorii situace – aktivita – výsledek – následek), zjistit případnou proměnlivost atribučních strategií mezi kvintou a sextou, a tyto strategie zjišťovat u různých skupin

žáků. U postojů k matematice si kladla 4 výzkumné otázky (str.33-34), u školní úspěšnosti žáků rovněž 4 otázky (str.34-35), u atribučních tendencí 3 otázky (s.35), u míry přípravy na test rovněž 3 (s.35-36), u důsledků školního výkonu do budoucna 3 otázky (s.36), u spokojenosti s výsledkem testu 1 otázka (s.36). Dále autorka analyzovala výsledky žáků rozdělených do skupin podle míry spokojenosti s výsledkem testu, podle úspěšnosti v testu a podle postoje k matematice. Velké množství výzkumných otázek, které si autorka kladla, naznačuje spíše extenzivní přístup k tématu.

Výzkumu se zúčastnilo 25 studentů, kteří vyplnili v kvintě i v sextě 1. dotazník před zadáním testu. Dotazník zjišťoval obtížnost probírané látky a očekávaný výsledek, příčinu tohoto očekávání a přípravu na test. Žáci byli rovněž tázáni na to, jakou známku prožívají jako úspěch a jakou jako neúspěch. (V kvintě byl zadán relativně velmi snadný test z matematiky, v sextě test průměrně obtížný.) Druhý dotazník byl zadán po oznámení známky z testu. Zjišťoval postoje žáků k matematice, žáci v něm hodnotili oblibu, význam a obtížnost matematiky.

Dále jsou výsledky analyzovány. Autorka nejprve analyzuje data z kvinty, potom ze sexty a v další části je porovnává. Při analýze opět postupuje velmi systematicky: nejprve detailně analyzuje postoje k matematice, dále školní úspěšnost žáků, jejich atribuční tendence, přípravu na test a její dostatečnost a nakonec důsledky školního výsledku do budoucna a spokojenost žáků s výsledkem testu. Následně analyzuje výsledky žáků rozdělených do jednotlivých skupin.

Ze zjištěných výsledků považuji za zajímavý trend poukazující na změnu postoje žáků k matematice, především při porovnání výsledků se sekundou (postupová práce) a sextou, a to jako k předmětu méně oblíbenému, obtížnému a méně významnému. Co vše tento vývojový trend v postoji k matematice mohlo zapříčinit? Tento trend má totiž pravděpodobně u nás obecnější a již dlouhodobější platnost, jak bylo vícekrát konstatováno. Z celé řady dílčích výsledků ještě vyzdvihuji zajímavé zjištění nepotvrzující obecně známý a uváděný fakt, že úspěch se spíše přičítá vnitřním příčinám a neúspěch spíše příčinám vnějším. Autorka zjistila, že v kvintě a sextě žáci atribuovali opačně. Zdá se, že konkrétní situace i konkrétní informace mohou vést k opačné (jiné) tendenci v atribuování než je obecně tradováno. Do jaké míry podle autorky souvisí tato tendence s věkem sledovaných studentů?

Závěr: Práce je zpracována velmi poctivě. Systematický a logický postup při jejím zpracování vede autorku k odhalování jemných detailů ve způsobu atribuování studentů v konkrétní situaci. Odhaluje také souvislosti jejich atribucí s proměnnými, které tento proces ovlivňují. Práci doporučuji k obhajobě a hodnotím ji známkou výborně.

